

До
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ
СЪД НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПРОФ. Д-Р БОРИС ВЕЛЧЕВ

СТ А Н О В И Щ Е
на проф. д-р Снежана Начева по к.д. №5/2019г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

В отговор на отправената ми от Вас покана на Конституционния съд да изготвя становище по к.д.№5/2019г., предлагам на вниманието на конституционните съдии следните свои разсъждения и констатации по него:

Конституционният съд отново е предизвикан да се произнесе с тълкувателно решение по въпроса за правните последици от неговите решения, с които установява и прогласява противоконституционност на закон, но този път – „с еднократно действие”.

1. Сезирането и по това дело стана конституционно-допустимо и възможно както по отношение на осъществилния го субект – 3-членен състав на ВКС, Гражданска колегия, Първо отделение, така и по отношение на поставения тълкувателен въпрос за последиците на решението КС за противоконституционност на закон в хипотезата, че това е закон с еднократно действие, благодарение и на редица актове на КС от 1992г. до сега по тази проблематика. Това са както определения на КС по допустимостта, в чиите мотиви могат да бъдат открити и тълкувателни елементи, особено по чл.150, ал.1 и ал.2 от Конституцията, така и преди всичко при произнасянето на КС

по същество по чл.149, ал.1, т.1, както и по т.2 от същата алинея.

Стъпка по стъпка, осъразмерени с формулираните в сезирането въпроси, КС даваше и отговори относно съдържанието на чл.150, ал.2, така и на чл 151, ал.2, изречение 3, както и на ал.3 на същия член, като моделираше практиката по приложението им. Едновременно с това, по разбираеми причини, съдебната практика поставяше пред органите на съдебната власт нови хипотези, необхванати от вече дадени тълкувания, които довеждаха до нови или новоформулирани тълкувателни въпроси. Такъв е и последният засега, но фактически пореден случай по тази проблематика, станала с конкретната си хипотеза предмет на това дело.

2. Имам основание да вярвам, че тези констатации са известни и дори се споделят от някои от членовете на КС. Но за да бъде убедителна в гореизложените си твърдения, ще посоча актовете, които според мен, в най-голяма степен очертават този продължаващ процес, а именно:

а/ Определение № 6/1992 по к.д.№12/1992 – по допустимост, произнесено преди изграждането на конституционноустановената система на съдебната власт и на съдилищата в частност;

б/ Определение № 8/1995 по к.д.№ 23/1995- допуснало искане при различно поставен тълкувателен въпрос;

в/ Решение №22/1995 по к.д.№25/1995 – предизвикало и досега неотшумяла дискусия с мотивите и диспозитива си и интересно с мотивацията на становището и на двете особени мнения по него;

г/ Определение №1/1997 по к.д.№5/1997 – по допустимост, преценено от КС като подходящ повод „да прецизира практиката си” относно разбирането за субектите по чл150, ал.2 на Конституцията.;

д/ Решение №12/1998 по к.д.№13/1998 – по същество – обявило противоконституционността на ЗОДС на всички движимости и недвижимости, които имат в пределите на страната бившите царе Фердинанд и Борис;

е/ Решение №3/2005 по к.д.№2/2005, допускащо по принцип съдебен състав на ВКС и ВАС да сезират КС по чл.150,

ал.1 , когато разглежда конкретен съдебен спор, чието решаване зависи от смисъла на приложима в случая конституционна разпоредба, когато съдът не може да формира убеждение по него.

Дори само от систематичното проследяване на тези шест акта се установява постепенното навлизане на КС чрез тълкуване в същностното съдържание на въпросните конституционни разпоредби по конкретна или конкретни хипотези, чрез все по-задълбочени мотиви, отвеждащи понякога и до прецизиране на собствената му практика;

3. При разглеждането на това дело по същество КС, както по принцип подхожда, ще анализира конституционната юриспруденция с отношение към въпроса за правните последици на решенията му по чл;149, ал.1,т.2 по този път в хипотезата „закон с еднократно действие” В така формулирания в искането въпрос, като че ли се презумира една единствена хипотеза в очакване на един единствен отговор, относим към нея.Ако приеме това, КС рискува да остави отворена врата си за още нови тълкувателни искания с различно поставен тълкувателен въпрос. Напълно е възможно под общия признак „закон с еднократно действие” да бъдат отнесени закони с различни последици от еднократното за всеки тях действие. Нещата се усложняват, когато става дума за заварени от нова действаща конституция правни последици на такива закони.

Действалият еднократно закон може да остави понякога трайни последици, които могат да се впишат и в един нов и различен правен мир. Други от тях могат да са търпими или несъвместими с него, поради защитимите ценности и принципите, на основата на които е изграден и функционира той. С това казуистиката тук не се изчерпва. В решаването на възникнали правни спорове по нея, у нас, известно време след 1991 год. участва вече и КС. С установяването на противоконституционност на такива закони, включително и когато са с еднократно действие, фактически се преустановява за в бъдеще проявлението на трайните правни последици , възникнали на основание на закона с еднократно действие, поради тяхната несъвместимост със заварилата ги Конституцията от 1991г.

Първоначално конституционният законодател, отчитайки и неизбежността на подобни кулизионни ситуации, се задоволи с разпоредбата на параграф 3 от ПЗР на Конституцията, според който „разпоредбите на заварените закони се прилагат, ако не противоречат на Конституцията”. Така основният закон изрично обяви правото на преценка на заварените закони по толкова деликатния въпрос за конфликта на правните норми и то във варианта противоречие на закон с Конституцията, на правоприложителя на законите, който при правен спор е съдът. Това, погледнато от друга страна, е и най-високото признание и оценка, която българският съд е получавал от законодателя и то като пазител на върховенството на Конституцията. Поради реална опасност от противоречива практика при преценката за противоречие на закон с Конституцията, макар и в един относително кратък преходен период, много скоро КС стана единствения компетентен орган, произнасящ се и в този случай. С това тезата, че в такива случаи макар произнасянето да е по отношение на еднократно действащ закон, въздействието на решението на КС е върху породените от това еднократно действие трайни правни последици, станали несъвместими с новата заварила ги Конституция, поради противоречието си с нея като противоконституционни, придобива достоверност и защитимост.

4. Такъв за мен е и случаят със законите, засягащи частната собственост, отнета чрез одържавяване, принудително и без обещетяване на собствениците, обявени от КС за противоконституционни или отменени от НС, които би трябвало да бъдат последвани от реституционно законодателство. По такъв закон с еднократно действие – одържавяване на частна собственост, но с продължаващи във времето последици, станали нетърпими за действащата конституция, КС вече се е произнесъл с Решение №12/1998г. по к.д. №13/1998г.

Ефектът на това произнасяне е аналогично и се вписва в установеното в чл.151, ал.2, изречение 3. Но то се разпростира върху заварените правни последици на обявения за противоконституционен закон, възникнали в резултат на еднократното му действие, а преценката за празнота в правната уредба, както и евентуалното ѝ отстраняване съгласно чл.22,

ал.4 на ЗКС е в компетентността на органа, чийто акт е обявен за противоконституционен – на Народното събрание. Ефект, равносилен на отмяната, без да е отмяна, каквато може да извърши само НС по ред и при условия, установени от Конституцията. При това – единствено в посока действие за в бъдеще, каквото е по принцип действието на законите, с които се запъва празнотата в правото.

Така подреждащият се пъзел в оговор на въпроси за правните последици на решението на КС, с което се обявява противоконституционност на закон, поставени по различен начин, според мен, постепенно се попълва, за да ни убеди, с отчитане на различните хипотези, в правотата на Конституцията - и по отношение на смисъла, и по отношение на изказа, който го изразява, по големия въпрос за правните последици на решенията на КС по чл.149, ал.1, т.2 на Конституцията. Моделираната от КС практика тук е своеобразна конституционна сага, която след дискусията, последвала Решение № 25/1995г. по к.д.25/1995г., даваща отговор по въпроса в една хипотеза, фактически обединила в себе си две неразграничени от КС хипотези, започна и продължава да търси отговори на различно поставени въпроси все по този проблем.

Без да отменя закона, обявен за противоконституционен, КС блокира неговото действие, като с това осъществява своята суперфункция в механизма на държавната власт, възстановявайки нарушеното с него върховенство на Конституцията. Това като ефективна правна последица, е достатъчно. За юриста е обяснимо отсъствието на терминология, дублираща компетентността на НС, когато Конституцията урежда компетентността на КС. Той разполага с достатъчно ефективен свой механизъм на въздействие като осигуряващ върховенството на Конституцията орган, който не включва нито отмяна на закон, нито попълване на празноти в правото в резултат на обявена противоконституционност на закон. Това е моделът, предпочетен от конституционния законодател от 1991г.

В това, според мен, ни убеждава и толерантният изказ на действащата конституция на Р България, отчел и зачел спецификата на НС и тази на КС по начин, осигуряващ ефективната дейност, а с това и адекватната реализация на

функционалното предназначение на всеки от тях в механизма на държавната власт, отразен по най-категоричен начин в крайния резултат от дейността им – правните последици на техните актове.

С уважение и колегиално:

/проф.Сн.Начева/

П.П. Изрично давам съгласието си, становището ми да бъде публикувано, ако КС прецени това за необходимо.

11.06 2019

проф. Сн. Начева